

CONCELLO DE GUITIRIZ

SEPARATA N. 08

ÍNDICE

1.	DESCRICIÓN E XUSTIFICACIÓN DO TRAZADO	1
1.1.	DESCRICIÓN DA PROPOSTA.....	1
1.1.1.	CAMIÑO VILALBA - BAAMONDE	1
1.1.2.	CAMIÑO BAAMONDE - BOIMORTO.....	1
1.1.3.	CAMIÑO BAAMONDE – SOBRADO POR MIRAZ	1
1.2.	XUSTIFICACIÓN DA PROPOSTA DO CAMIÑO.....	2
1.2.1.	O CAMIÑO NA CARTOGRAFÍA HISTÓRICA	2
1.2.2.	PROPOSTAS ANTERIORES DE TRAZADO.....	4
2.	ESTADO DE CONSERVACIÓN DO CAMIÑO E CALIDADE AMBIENTAL.....	5
3.	DESCRICIÓN E CRITERIOS DE PROTECCIÓN DO ÁMBITO DO TERRITORIO HISTÓRICO	5
3.1.	CAMIÑO VILALBA - BAAMONDE	5
3.2.	CAMIÑO BAAMONDE - BOIMORTO	6
3.3.	CAMIÑO BAAMONDE – SOBRADO POR MIRAZ.....	6
4.	ELEMENTOS PATRIMONIAIS VINCULADOS AO CAMIÑO DE SANTIAGO	7
5.	ANEXO FOTOGRÁFICO	8
6.	ANEXO PLANOS.....	22

1. DESCRICIÓN E XUSTIFICACIÓN DO TRAZADO

1.1. DESCRICIÓN DA PROPOSTA

O percorrido do Camiño do Norte no concello de Guitiriz transcorre polas parroquias de San Pedro de Pígaro, San Breixo de Parga, Santo Estevo de Parga, Santa María de Vilar, San Vivente das Negradas e Santa Locaia de Parga.

1.1.1. CAMIÑO VILALBA - BAAMONDE

Tramo Ponte de Saa - A Castiñeira

O tramo do Camiño do Norte que atravesa as terras do termo municipal de Guitiriz entre os termos municipais de Vilalba e Begonte percorre a franxa de terreo comprendida entre a autovía A-8 e o curso do río Ladra. A ruta de peregrinación entra no concello uns oitocentos metros despois de pasar polo núcleo de Ponte de Saa. Ao igual que nas terras de Vilalba o camiño percorre unha paisaxe chaira na que abundan os agros, os prados e os pequenos bosques froito da plantación ou do abandono de antigas terras de cultivo.

O percorrido deste tramo dentro do termo municipal ten unha lonxitude duns catro mil trescentos metros. O camiña pasa ao leste do núcleo de A Lamela e ao oeste do núcleo de As Penas, a continuación atravesa Contariz e uns oitocentos metros mais adiante As Casas Novas. Tras atravesar a zona chamada Os Regueiros pasa polos núcleos de Casamuiño e A Castiñeira. Un pouco mais adiante das últimas casas deste núcleo o trazado pasa por diante da Capela do Carme, situada xunto á ponte do Carme, sobre o regato do mesmo nome, que sinala a divisoria co concello de Begonte.

1.1.2. CAMIÑO BAAMONDE - BOIMORTO

Tramo Capela de San Alberte – Pena do Foxo

Tras percorrer o tramo no que o camiño transcorre polo termo municipal de Begonte, este volve a entrar no concello de Guitiriz uns setecentos metros antes de chegar a Capela de San Alberte. Neste treito o camiño segue paralelo ao río Parga, seguindo o trazado da estrada N-VI, separándose dela para cruzalo río pola Ponte de San Alberte, nas inmediacións da capela de mesmo nome. Pasada a capela o percorrido continúa durante aproximadamente dous quilómetros por un camiño de terra que atravesa zonas de bosque ata chegar ao núcleo de A Fonte. A continuación pasa entre as zonas chamadas Os Carregás e Cordal Ferreiro, pasa xunto ao lugar de Fontao e, tras cruzar o rego de Portofontao, ao de Belouchada de Abaixo. Un pouco mais adiante bordea polo sureste o núcleo de San Estevo de Parga, para despois cruzar Ferreira, volvendo a achegarse ao curso do río Parga. Despois de Fereira o camiño percorre durante uns seis quilómetros unha paisaxe na que domina o monte e as repoboacións forestais, pasando polas zonas chamadas So Corveiro, A Xeira, As Brañas, Penas do Lombo, Monte da Vixía, Monte Pelegrín, Cova do Mouro, O Costeirón, Pena Lousada, ata chegar ao núcleo de Casanova. Tras cruzar o núcleo o trazado vai en dirección sur bordeando polo oeste os montes de Pena das Torres e A Fontiña. Cento oitenta metros antes do núcleo de A Xarela a ruta segue por un camiño que vai en dirección suroeste, bordeando os prados situados ao oeste de A Xarela. Novecentos metros mais adiante o trazado continúa polo camiño que ven de Gradón e que continúa entre prados ata A Pena Branca. Pasado este núcleo inicia a ascensión á Serra da Cova da Serpe, ata chegar á Pena do Foxo, na divisoria da serra, mil douscentos metros tras pasar o cume chégase ao límite co termo municipal de Sobrado.

Trazado con vestixios históricos Os Carregás – Belouchada de Abaixo

Entre Os Carregás e Belouchada de Abaixo, no límite entre as parroquias de San Breixo de Parga e San Estevo de Parga, hai un tramo de camiño, de uns setecentos metros de lonxitude, que se encontra pechado ao paso en ambos os seus dous extremos. A pegada da caixa do camiño é claramente visible sobre o terreo e nas fotografías aéreas da zona, e a franxa de terreo que percorre figura como camiño público nos planos do catastro. Tendo en consideración que na actualidade o paso por este treito está impedido, sinalase como trazado con vestixios históricos ata que se leve a cabo a súa recuperación. Para garantir o tránsito dos peregrinos nesta zona, o trazado do camiño se leva pola pista situada ao norte do tramo.

Trazado con vestixios históricos A Tolda – Monte Pelegrín

Entre o lugar denominado A Tolda e o Monte Pelegrín, na parroquia de San Estevo de Parga hai un pequeno tramo de camiño de titularidade pública que non é transitable na actualidade. Tendo en consideración que o trazado do camiño actual fai unha volta extraña e que vai por un terreo de propiedade privada, adoptase o criterio de sinalar o tramo como trazado con vestixios históricos para que, unha vez que sexa recuperado, pase a formara parte do trazado do camiño.

Trazado con vestixios históricos A Mina - Pena do Foxo

Na zona denominada A Mina, antes de chegar ao límite municipal co concello de Sobrado na pena do Foxo, no cume da Serra da Cova da Serpe, hai un tramo do antigo camiño situado xunto á estrada actual duns trescentos cincuenta metros de lonxitude. A caixa do vello trazado é ainda distinguible, non obstante o tramo está situado dentro dun terreo de propiedade particular. O treito sinalase como trazado con vestixios históricos e o trazado do camiño se leva pola estrada.

Trazado complementario Baamonde –Ponte de San Alberte

Este trazado proponse como alternativa mais segura e de maior calidade ambiental ao trazado do camiño que entre Baamonde e a ponte de San Alberte percorre a beiravía da estrada N-VI.

O trazado parte da rotonda situada no encontro da N-VI e a avenida da Terra Chá, no leste do núcleo de Baamonde (concello de Begonte), e sae en dirección leste pola rúa Daniel Chávez Gómez. Cento oitenta metros más adiante xira en dirección sur pola estrada que leva a Vilariño, pasando baixo a N-VI e mais adiante cruzando o río Parga. Cento oitenta metros antes de chegar a Vilariño o trazado xira á dereita para seguir un camiño que vai paralelo ao curso do Parga ata a Capela de San Alberte. O camiño atravesa bosques de castiñeiro, bidueiro e piñeiro. O tramo final deste trazado, duns seiscentos metros antes de chegar á ponte de San Alberte, encóntranse situados dentro do termo municipal de Guitiriz

1.1.3. CAMIÑO BAAMONDE – SOBRADO POR MIRAZ

Tramo A Fonte – A Pedranegra

O trazado que vai por Sobrado iniciase no lugar de A Fonte, aproximadamente a metade de camiño entre a Capela de San Alberte e A Pobra de Parga. Segue unha pista asfaltada que pasa polos lugares de Sobreouteiro e Bandoncel. Despois de atravesar este último lugar o camiño segue por unha pista que pasa ao oeste de Alfonsares.

Seiscientos metros despois de Bandoncel o camiño crúzase ca estrada que ven de Parga en continuación en dirección sur por un camiño de terra, que leva á aldea de Digañe. O camiño atravesa Digañe e, a continuación, A Raposeira. Ao saír do núcleo o trazado segue por un camiño de terra á esquerda que vai polo leste de Eirexe (Santa Locaia de Parga).

Setecentos metros despois do inicio do camiño de terra, continúa pola pista asfaltada que ven de A Raposeira. Despois de pasar por una zona de monte, pasa ao leste de Carballedo, atravesa Aldar e trescentos metros mais adiante desvíase á dereita en dirección sur, para chegar ao límite co concello de Friol, ao leste do núcleo de A Pedranegra.

1.2. XUSTIFICACIÓN DA PROPOSTA DO CAMIÑO

A proposta de trazado do camiño parte das informacións históricas sobre as rutas utilizados polos peregrinos que arribaban aos portos cantábricos e seguían o camiño a pé cara a Santiago de Compostela. Entre as varias descripcións do camiño realizadas por peregrinos a través da historia a que refire con maior detalle o trazado do camiño Norte é a realizada polo peregrino francés Jean Pierre Racq, que fixo a súa viaxe a Santiago no ano 1790. No seu texto se indica o paso polos seguintes lugares identificables na cartografía histórica: Ribadeo, Mondoñedo, Vilalba, Parga, Grixalba, San Bartolomé de la Mota e Sta. Igrexa (quizá unha referencia as dúas igrexas de Sabugueira xunto a A Lavacolla). As referencias ás edificacións e outros elementos vinculados ao camiño, como poden ser os hospitais de peregrinos establecidos ao longo do seu percorrido, serven para establecer e corroborar o seu trazado. Do mesmo xeito a relación co fenómeno da peregrinación dalgúns topónimos e microtopónimos permiten confirmar zonas e puntos de paso do camiño.

Para a definición da traza pártese da análise da cartografía histórica, sobre a que é posible identificar os antigos camiños reais, cuxo trazado pódese considerar herdeiro do dos antigos camiños de longo percorrido utilizados dende finais da Idade Media.

Nun seguinte paso realizase aproximación mais precisa, buscando a identificación dos trazados históricos no viario aínda existente na actualidade. Isto realiza-se mediante o estudo das fotografías aéreas do voo dos anos 1956-57 (Voo Americano) e a súa comparación cas fotografías aéreas actuais e os planos catastrais actuais e históricos, nos que é posible identificar camiños perdidos que seguen sendo de propiedade pública ou formas do parcelario que denotan a presenza de antigos trazados.

A delimitación definitiva da traza levase a cabo trala comprobación sobre o terreo das hipótese formuladas con anterioridade. Para isto levouse a cabo unha intensa labor de traballo de campo, que inclúe a documentación fotográfica do territorio que percorre o camiño e a recompilación de testemuñas dos veciños dos lugares da súa contorna, mediante metodoloxía etnográfica.

1.2.1. O CAMIÑO NA CARTOGRAFÍA HISTÓRICA

Os referentes principais para a definición do trazado dos camiños polos que transcorría o Camiño Norte dende a idade Moderna son a Carta Geométrica de Galicia de Domingo Fontán, do ano 1845 e os planos provinciais de Lugo e A Coruña de Pascual Madoz dos anos 1864 e 1865 respectivamente. Nestes planos recóllese con precisión os camiños que no tempo de Fontán aínda atopábanse en uso e que en liñas xerais coincidirían cos trazados dos camiños fixados dende finais da Idade Media.

Como documento anterior á Carta de Domingo Fontán que contribúe a corroborar a validez dos planos antes sinalados utilizase o Plano do Bispado de Mondoñedo do ano 1764 realizado por José Cornide no que figura con precisión o trazado do Camiño entre Ribadeo e Grixalba, no concello de Sobrado.

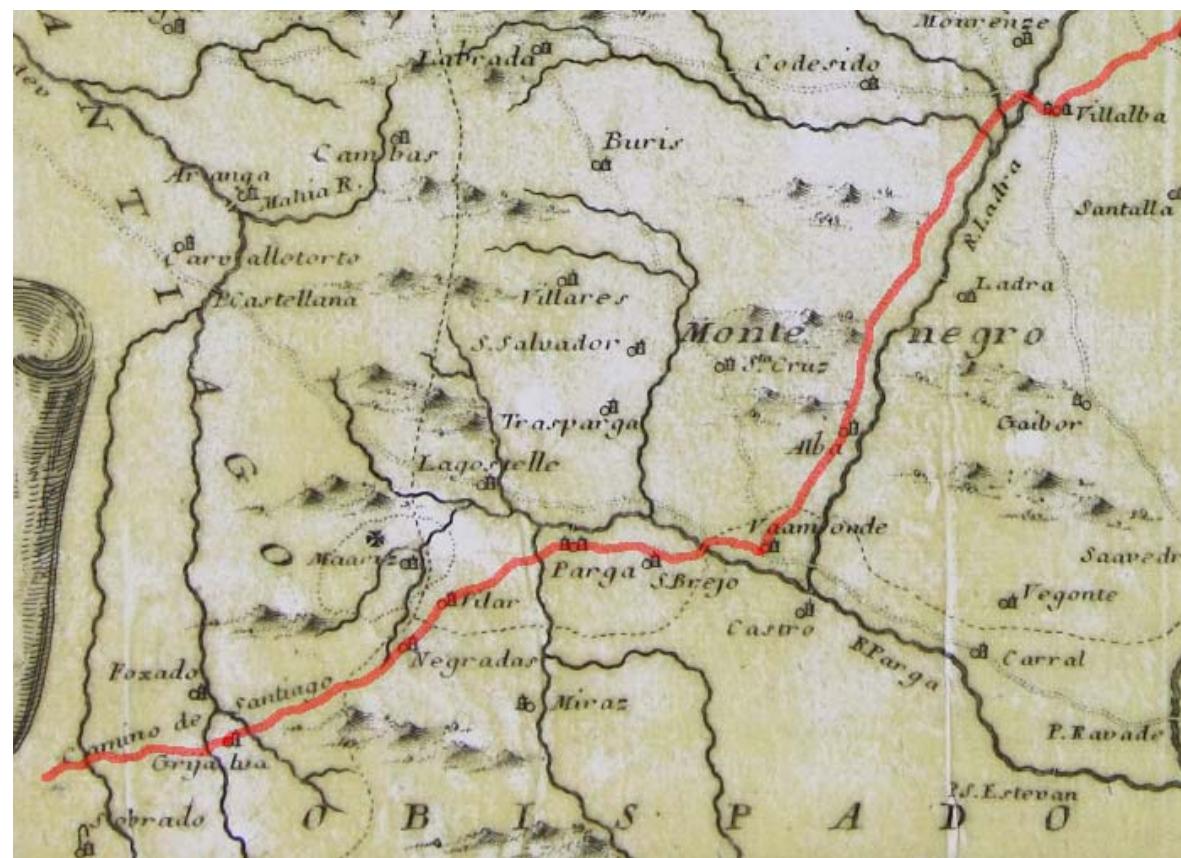
Outro plano histórico de interese para a definición deste tramo do camiño e o de Tomás López do ano 1784, que aínda que se trata de dun traballo de gabinete baseado en informacións procedentes de

diversas fontes, entre elas José Cornide, ven a corroborar e a matizar as informacións aportadas por outros autores.

Plano do Bispado de Mondoñedo de José Cornide (1764)

Entre Villalba e Vaamonde figura o trazado do camiño que vai paralelo ao río Ladra ao seu oeste. Neste tramo aparece próximo ao camiño o topónimo de Alba.

Despois de pasar o río Parga o camiño continúa por Parga, Vilar, Negradas e Grijalba. Sobre el trazado aparece a denominación "Camino de Santiago". Ao sur do camiño separado de este atopase Sobrado.

Plano do Bispado de Mondoñedo de José Cornide (1764)

Mapa Xeográfico do Reino de Galicia de Tomás López (1784)

O trazado á saída de Vilalba segue o do camiño que vai a Pontedeume e Betanzos, despois de cruzar o río Ladra (na actualidade da Madanela), aínda próximo á cidade, o trazado desvíase por outro camiño que leva a Baamonde. Este camiño segue un trazado paralelo polo oeste ao curso do río Ladra, figurando como núcleos de paso: Castro, Alba, Pedrouzas e Pígara. Entre Alba e Pedrouzas aparece sinalado o paso sobre o río Labrada como "Puente de los Pazos"(Ponte de Sa), en realidade ao sur de Pedrouzas. O camiño continúa por Pígara ata Vaamonde (Baamonde), punto no que se unía ao camiño de Lugo a Betanzos.

Neste mapa non aparece a continuación do camiño cara a Santiago no tramo comprendido entre a ponte de San Alberte e Présaras e Sobrado, que ven recollido no plano do Bispado de Mondoñedo de José Cornide.

Mapa Xeográfico do Reino de Galicia de Tomás López (1784)

Carta Geométrica de Galicia de Domingo Fontán (1845)

Entre Vilalba e Baamonde aparece un camiño cun trazado paralelo ao do curso do río Labra situado ao seu lado oeste. O camiño pasa por Alba e deixa ao leste de Torre, Insoa e Pívara. O camiño atravesa o río Labrada pola ponte de Sá e termina en Mesón de Baamonde. O traxecto entre este punto e Baamonde facíase polo camiño que unía Betanzos con Lugo.

Para continuar cara a Santiago os peregrinos debían saír do camiño de Betanzos un pouco mais adiante para cruzar o río Parga pola ponte de San Alberto e continuar polo camiño que pasaba por San Breijome de Parga (San Breixo) e Puebla de Parga, pasaba polo leste de Vilar e Torquedo e seguía por Castiñeiro, ata atravesar a Serra da Cova da Serpe que sinala o límite con Sobrado.

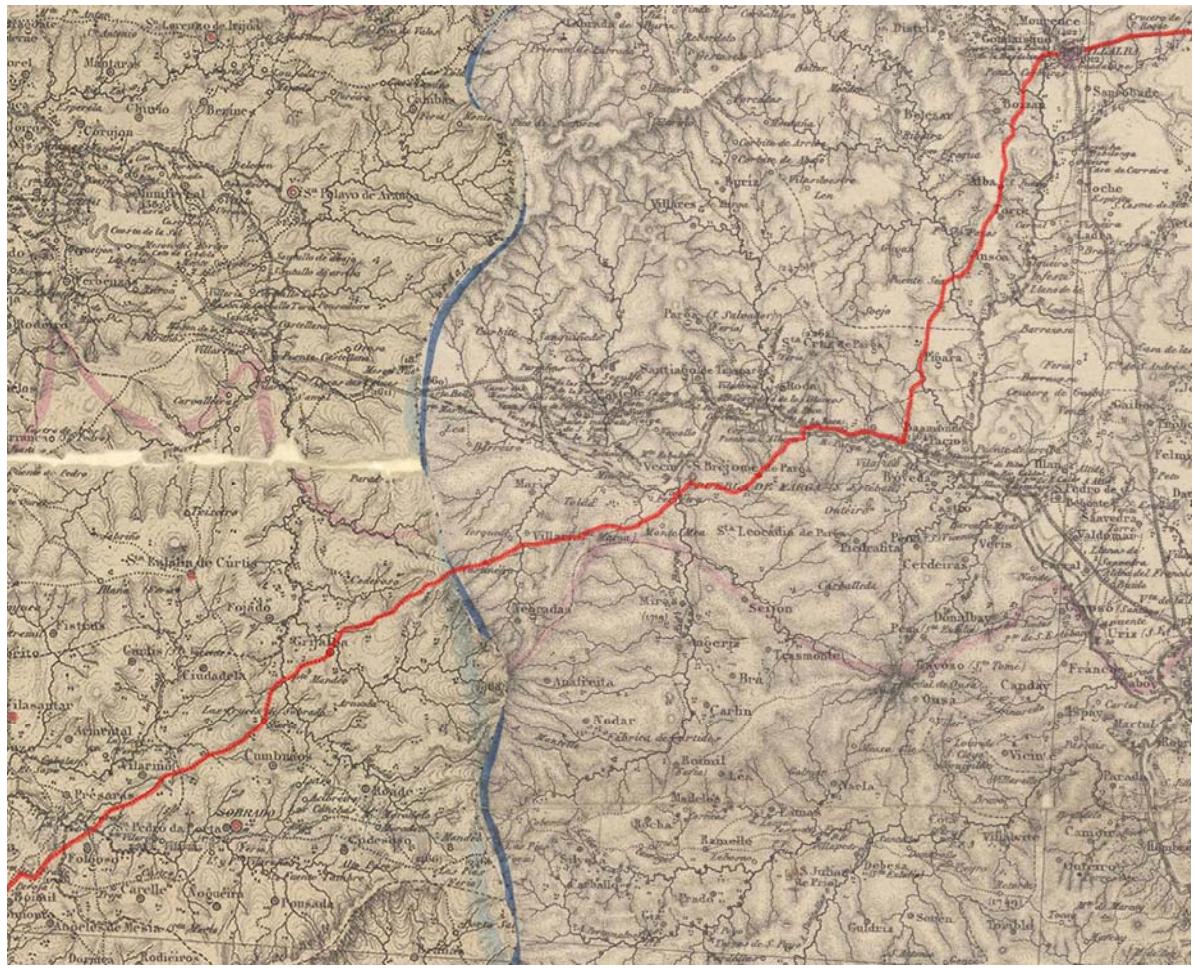

Carta Geométrica de Galicia de Domingo Fontán (1845)

Plano de Lugo de Francisco Coello y Pascual Madoz (1864)

Como no plano de Domingo Fontán o trazado do camiño entre Vilalba e Baamonde vai polo oeste do río Labra. Á saída de Vilalba o camiño pasa polo lugar chamado Penas Corbeiras, vai polo leste de Boizán e pasa por Alba. O trazado pasa ao oeste de Torre e de Insúa, cruza o río Labrada por Puente Sáa e continúa ata Baamonde. No plano aparece outro camiño ao leste do anterior, mais próximo ao río Labra. Este camiño desvíase do que vai a Baamonde antes de chegar á Ponte de Saa e pasa por Insúa e Pívara ata chegar a Puente de Arriba, ao leste de Pacio.

Tanto si viñan polo camiño que chegaba a Baamonde como si o facían polo que levaba a Ponte de Arriba, os peregrinos tiñan que continuar un treito polo camiño real que unía Lugo con Betanzos, cuxo trazado nesta zona coincide con da actual estrada N-VI, para chegar ata a ponte de San Alberto, da que partía un camiño que pasaba por San Breijome de Parga (San Breixo de Parga), Puebla de Parga, continuaba polo sur de Ferreira, Villar (Vilar), Torquedo (O Torguedo) e pasaba por Castiñeira, antes de cruzar a Serra da Cova da Serpe para entrar na provincia da Coruña.

Plano de Lugo de Francisco Coello e Pascual Madoz (1864)

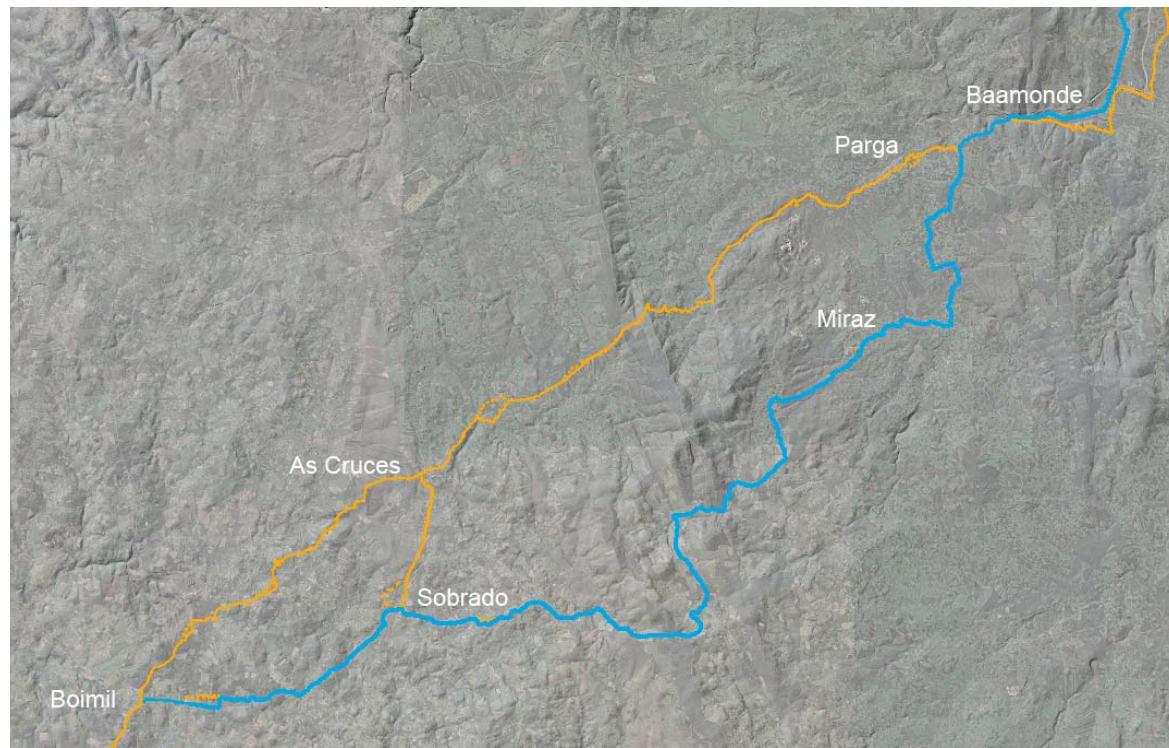
Outra fonte de interese para a definición do trazado do camiño nesta zona é a que figura na descripción da viaxe realizada polo peregrino francés Jean Pierre Racq no ano 1790. Nela sinala un trazado que pasaba por Ribadeo, Mondoñedo e Vilalba e que continuaba pasando por Parga, Grixalva (Concello de Sobrado) e San Bartolomé de la Mota, unha ermida situada no límite entre os concellos de Arzúa e Boimorto, no treito entre Boimorto e As Cinco Calles.

1.2.2. PROPOSTAS ANTERIORES DE TRAZADO

Trazado entre A Ponte de San Alberte e Boimil

Entre a zona na que se sitúa a Ponte de San Alberte, no treito entre Baamonde e Parga e Boimil, no concello de Boimorto prodúcese unha importante variación na traza do camiño ao incorporar o antigo trazado que vai pola Pobra de Parga, O Monte do Peregrin, Grixalva, As Cruces, Vilariño, A Pointe de San Pedro e A Ponte Présaras; pasando polas parroquias de San Breixo de Parga, San Estevo de Parga, Santa María de Vilar e San Vicente das Negradas, no concello de Guitiriz; San Xulián de Grixalva e Santa María de Cidadela, no concello de Sobrado; Santa María de Vilariño, no concello de Vilasantar; Santa Cristina de Folgoso, de novo en Sobrado e San Miguel de Boimil, en Boimorto. Así mesmo se incorpora o camiño que unía As Cruces con Sobrado.

Atendendo á consolidación do trazado que une A Ponte de San Alberte con Boimil, pasando por Sobrado, sinalizado pola Sociedade Anónima de Xestión do Plan Xacobeo e coincidente co que figura no expediente posto a exposición pública pola Xunta de Galicia no ano 1997, mantense igualmente como trazado do camiño. Este trazado pasa polas parroquias de San Breixo de Parga e Santa Locaia de Parga, no concello de Guitiriz; San Pelaxio de Seixón, Santiago de Miraz, San Pedro de Anafreita, San Mamede de Nodar e Santa María de Silvela, no concello de Friol; San Miguel de Codesoso, San Pedro da Porta e San Lourenzo de Carelle no concello de Sobrado e Santa María dos Ángeles e San Miguel de Boimil, no de Boimorto.

Variación do trazado do Camiño entre A Ponte de San Alberte e Boimil

Trazado do Camiño

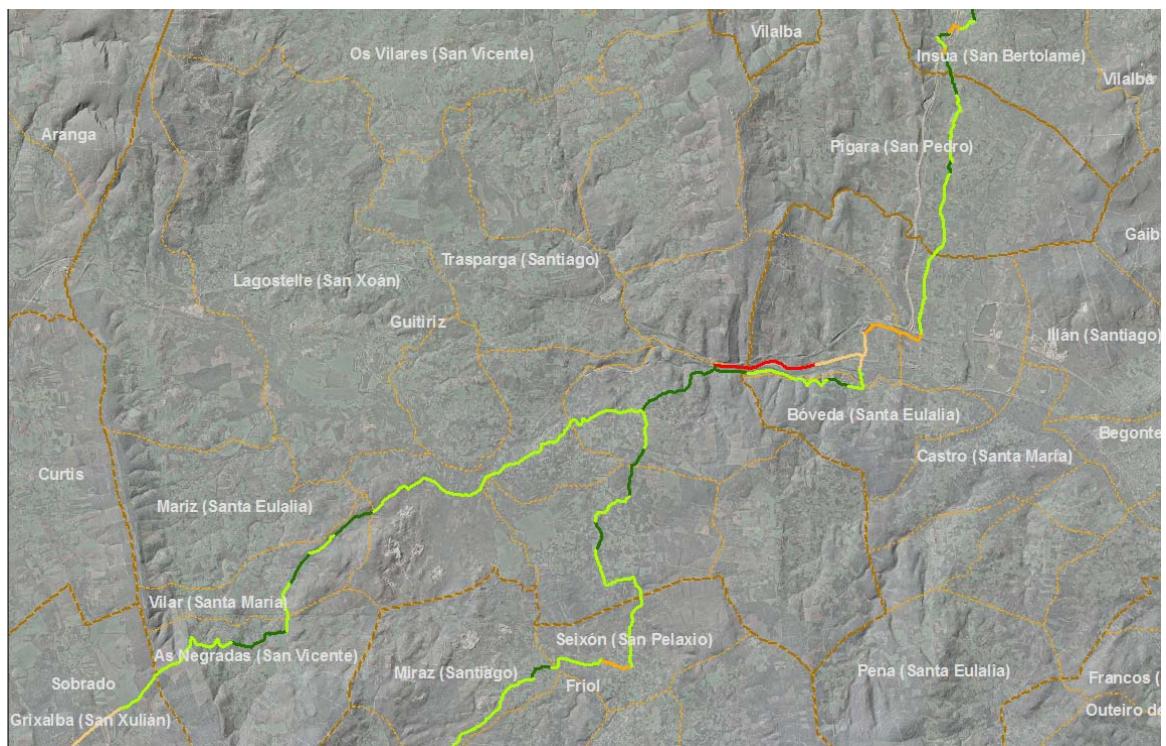
Trazado S. A. de Xestión do Plan Xacobeo

coincidente con trazado Xunta de Galicia 1997
mantido como trazado do camiño na proposta

2. ESTADO DE CONSERVACIÓN DO CAMIÑO E CALIDADE AMBIENTAL

Plano de calidad ambiental do Camiño

No seguinte plano representase mediante un código de cores a avaliación da calidad ambiental de cada un dos tramos do Camiño. Os factores que se tiveron en conta para a realización de dita avaliación foron: a calidad da paisaxe inmediato ao Camiño; a percepción que dende el se ten da paisaxe afastada e o seu nivel de calidad; o arborado e a vexetación vinculada ao Camiño; a calidad das edificacións do seu entorno; o grado de conservación da configuración tradicional da traza e por último a existencia de elementos ou circunstancias que poidan supoñer un impacto sobre o Camiño ou a súa contorna.

- Moi Boa
- Boa
- Media
- Mala
- Moi mala

3. DESCRICIÓN E CRITERIOS DE PROTECCIÓN DO ÁMBITO DO TERRITORIO HISTÓRICO

Os criterios para a delimitación do ámbito do territorio histórico do Camiño de Santiago Norte baséanse na necesidade de protexer os elementos vinculados ao Camiño no seu entorno mais próximo. Os valos e noiros que definen os seus límites; a vexetación vinculada ao Camiño: aliñacións de árbores, bosques autóctonos; os sistemas de cultivos: agras, prados, cos elementos a eles asociados: socalcos, valos, noiros; as construcións tradicionais: vivendas, hórreos, palleiras e construcións adxectivas en xeral, capelas, igrexas, muíños, etc.; os espazos públicos vinculados ao Camiño: espazos comunitarios dos núcleos, campos da festa, carballeiras, atrios das igrexas e, en xeral, calquera outro elemento de valor relacionado coa traza do Camiño. Por outra banda esta delimitación ten por obxecto a protección da paisaxe inmediata ao Camiño e das vistas sobre a paisaxe mais afastada.

Para a realización da delimitación pártese dunha banda a cada lado do Camiño dun ancho mínimo de cen metros que se adapta en función dos elementos a protexer. A delimitación pode verse incrementada para englobar áreas de protección dos elementos patrimoniais próximos ao Camiño, as delimitacións dos núcleos de poboación polos que pasa ou que se atopan na súa contorna inmediata, e para incrementar a protección de determinadas zonas de interese ambiental, natural ou paisaxístico. Puntualmente en función das características do parcelario ou das edificacións situadas á beira do camiño a delimitación do ámbito de protección pode ter zonas mais estreitas, pero estas sempre terán un ancho superior ao da franxa de trinta metros de protección do contorno definida pola Lei 3/1996 de Protección dos Camiños de Santiago.

Co obxecto de que o perímetro do ámbito do territorio histórico sexa identificable de xeito sinxelo sobre o terreo, este sempre segue as liñas reflectidas nos planos do catastro: límites das parcelas, límites de estradas ou camiños, cursos fluviais, etc. Cando as características do parcelario non fan posible este tipo de delimitación utilizánsen liñas que unen elementos identificables sobre o terreo, por exemplo a liña trazada entre dúas esquinas dos peches de fincas.

No concello de Guitiriz o ámbito do territorio histórico abrangue partes do territorio das parroquias polas que pasa o Camiño: San Pedro de Pígaro, San Breixo de Parga, Santo Estevo de Parga, Santa María de Vilar e San Vivente das Negradas.

3.1. CAMIÑO VILALBA - BAAMONDE

Tramo Ponte de Saa - A Castiñeira

No tramo comprendido entre os límites co concello de Vilalba, ao sur de Ponte de Saa e co concello de Begonte ao sur de A Castiñeira, a delimitación do territorio histórico ten por obxecto a protección dos valores ambientais e paisaxísticos do camiño. En especial o arborado autóctono e as zarras formadas laxas de lousa aliñadas.

A delimitación comprende as parcelas situadas ás beiras do camiño ou na súa proximidade, e sufre ampliacións puntuais para incorporar a delimitación dos núcleos ou as edificacións illadas próximas ao camiño.

Os núcleos e lugares comprendidos dentro da delimitación do territorio histórico neste tramo son: A Lamela, As Penas, Contariz, As Casas Novas, A Igrexa (San Pedro de Pígaro), Fontefría, Casamuiño e Castiñeira.

Do mesmo xeito queda incluído dentro do ámbito da delimitación a Medorra de Casas Novas.

3.2. CAMIÑO BAAMONDE - BOIMORTO

Tramo Capela de San Alberte – Pena do Foxo

No tramo comprendido entre o límite co concello de Begonte e a capela de San Alberte, o territorio histórico no seu lado norte ven definido por unha liña paralela á estrada N-VI que se separa do seu borde trinta metros. Esta delimitación ten por obxecto incluír o trazado histórico que unía Baamonde ca ponte de San Alberte, que formaba parte do antigo camiño real Lugo – Betanzos e que na actualidade atópase perdido debido á construcción da estrada por riba do seu trazado.

Polo lado sur a delimitación abrange o trazado complementario que vai pola outra beira do río e a vexetación da súa contorna. O ámbito esténdese cara ao oeste pasada a capela de San Alberte co fin de englobar un amplio tramo do río en torno a ela, coa finalidade de preservar as condicións paisaxísticas da zona do río no que esta se sitúa. En todo o entorno do río se considera necesario preservar a vexetación de ribeira, formada fundamentalmente por ameneiros e bideiros, e o arborado que rodea a capela, composto principalmente por carballos e castiñeiro.

Pasada a capela o camiño percorre un tramo de gran beleza, cunha sección amplia definida por valos de pedra a ambos os dous lados e flanqueada por arborado autóctono, cuxos valores paisaxísticos deben ser protexidos. No ámbito da delimitación quedan así mesmo incluídas as dúas casas en ruínas do lugar chamado Rego da Viña.

Ao chegar ao lugar de As Penas amplíase o ámbito de protección para incluir os núcleos de A Fonte, Toar, Sobreouteiro e Bandoncel. Entre As Penas e Parga o camiño transcorre por unha pista asfaltada. Entre o Fontao e Belouchada de Abaixo se amplía o ámbito de protección para incluir o trazado con vestixios históricos existente entre estes dous lugares.

En Parga volvese a ampliar o ámbito de protección para incluir os restos do castelo da Pobra de Parga, englobando así mesmo o tramo do río Parga que separa Parga de A Pobra de Parga, e o Campo da Feira de Parga.

Entre Pobra de Parga e o lugar chamado As Brañas, ao sur de Montemeá, o camiño segue por unha pista asfaltada. A delimitación nesta zona inclúe o núcleo de Ferreira. Medio quilómetro despois de Ferreira amplíase a delimitación para incorporar os ámbitos de protección das Medorras de Gandarón, dúas delas situadas ao norte do camiño e a outra ao sur.

Ao chegar ao lugar de As Brañas o trazado segue por unha pista de terra en dirección suroeste. A partir deste punto e durante case dous quilómetros se amplía a delimitación cara ao norte para incorporar a Necrópole Megalítica do Pelegrín, formada por vinte e dous túmulos, a Medorra de Montemeá, tamén ao norte do camiño, e a Medorra de Tolda, no seu lado sur.

A delimitación inclúe o conxunto de construcións e os agros de Rebordiños, dun especial interese paisaxístico e etnográfico, tanto pola calidade do conxunto formado pola casa e as edificacións complementarias, como polas características do arborado do seu entorno. Así mesmo queda comprendido na delimitación o cruceiro situado no cruce entre o trazado e o camiño que leva á casa de Rebordiños.

Entre Rebordiños e Casanova o camiño percorre un treito duns mil setecentos metros, no que a delimitación ten por obxecto a protección das condicións de configuración do camiño e do seu entorno natural. Nos últimos seiscentos metros antes de chegar á Casanova o camiño conserva o seu empedrado orixinal, que deberá ser preservado. En Casanova a delimitación vese ampliada cara ao oeste para englobar os núcleos de A Pena Redonda, O Campo da Vila e A Modia.

Un quilómetro ao sur de Casanova a delimitación amplíase en dirección sueste para incorporar os conxuntos de medorras do Cotarro e de Pegureiros, situadas entre os núcleos de Vigón, Rebordiños e

Bistixoán, tamén situados dentro do ámbito de protección, ao igual que o núcleo de Gradón, ao oeste deles.

No seguinte tramo do trazado, os núcleos de Sutorguedo, O Alto e Pena Branca están tamén comprendidos no ámbito de delimitación.

Cincocentos metros antes do límite con concello de Sobrado, na Pena do Foxo, no alto da Serra da Cova da Serpe, a delimitación embrague o ámbito de protección da Mámoa de Monte de Ouzas, situada na zona denominada A Mina.

3.3. CAMIÑO BAAMONDE – SOBRADO POR MIRAZ

Tramo A Fonte – A Pedranega

O ámbito do territorio histórico no inicio do tramo inclúe as edificacións dos lugares de Sobreouteiro e Bandoncel. A continuación o territorio se amplía para incluir a parte mais occidental do núcleo de Alfonsares e, ao outro lado do camiño, o de A Eirexe, San Breixo de Parga, e o pequeno lugar de Caínzos, ao sur de A Eirexe. Entre Caínzos e Digañe o trazado pasa por zonas na que as parcelas forestais dominan a paisaxe, alternando con algúns prados, a delimitación ten por obxecto a protección das condicións ambientais do entorno do camiño e en xeral limitase as parcelas situadas a súa beira.

En Digañe o ámbito de protección amplíase de nova para incorporar o núcleo o os situados na súa contorna: A Pateira, A Ceboleira, O Outeiriño e A Raposeira. Mais adiante o ámbito de protección incorpora o lugar de A Laxe.

O camiño continúa por zonas nas que as plantacións forestais alternan coas terras de cultivo, englobando os núcleos de Carballedo, Aldar e A Pedranega, en cuxas inmediacións atopase o límite co termo municipal de Friol.

4. ELEMENTOS PATRIMONIAIS VINCULADOS AO CAMIÑO DE SANTIAGO

Elementos patrimoniais dentro do ámbito do territorio histórico

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
A Medorra de Casas Novas	Pívara	Pívara (San Pedro)	Túmulo/Mámoa	603350	4785410
Igrexa Parroquial de San Pedro	Pívara	Pívara (San Pedro)	Relixioso	603467	4784707
Capela do Carme	Pívara	Pívara (San Pedro)	Relixioso	602880	4783256
Cruceiro de Castiñeira	Pívara	Pívara (San Pedro)	Cruceiro	603063	4783720
Cruceiro Casas Novas	Pívara	Pívara (San Pedro)	Cruceiro	603407	4784861
Fontefrla	Pívara	Pívara (San Pedro)	Fonte	603216	4784835
Ponte de S. Alberte	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Ponte	598232	4780843
Capela de San Alberte	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Relixioso	598092	4780772
Fonte da Capela de S.Alberte	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Fonte	598100	4780763
Cruceiro 5. Alberte	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Cruceiro	598082	4780763
Muiño San Alberte	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Muiño	597981	4780846
Igrexa Parroquial de San Breixo	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Relixioso	596507	4779484
Hospital de peregrinos	San Breixo de Parga	San Breixo de Parga (San Breixo)	Civil	598050	4780751
Medorra do Gandarón 1	Becín	Becín (San Xulián)	Túmulo/Mámoa	593140	4778770
Medorra de Gandarón 2	Becín	Becín (San Xulián)	Túmulo/Mámoa	593210	4778750
Castelo da Pobra de Parga	Parga	Parga (Santo Estevo)	Castelo	594560	4779240
Medorra de Montemeá	Parga	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	592250	4778740
Medorra de Tolda	Parga	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591911	4778340
Medorra do Gandarón	Parga	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	593180	4778150
Necrópole megalítica do Pelegrín 1	Parga	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591903	4778673
Túmulo 2 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591939	4778660
Túmulo 3 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591906	4778591
Túmulo 4 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591839	4778602
Túmulo 5 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591772	4778521
Túmulo 6 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591690	4778480
Túmulo 7 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591630	4778530
Túmulo 8 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591600	4778520
Túmulo 9 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591610	4778449
Túmulo 10 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591550	4778440
Túmulo 11 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591520	4778470
Túmulo 12 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591490	4778430
Túmulo 13 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591480	4778460

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
Túmulo 14 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591400	4778400
Túmulo 15 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591300	4778390
Túmulo 16 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591270	4778300
Túmulo 17 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591090	4778160
Túmulo 18 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591050	4778110
Túmulo 19 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo con cámara	591080	4778040
Túmulo 20 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591020	4778020
Túmulo 21 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	590960	4778120
Túmulo 22 do Pelegrín	Monte Pelegrín	Parga (Santo Estevo)	Túmulo/Mámoa	591980	4778740
Medorras da Lagoa 1	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589621	4775281
Medorra 2 da Lagoa	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589700	4775310
Medorras de Pegureiros 1	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo con cámara	589820	4774690
Medorra de Pegureiros 2	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589770	4774640
Medorras 1 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589716	4775119
Medeña 2 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589610	4774840
Medorra 3 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mamou	589680	4774810
Medorra 4 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo con cámara	589680	4774850
Medorra 5 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo con cámara	589660	4774880
Medorra 6 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589670	4774900
Medorra 7 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589730	4774860
Medorra 8 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589720	4774900
Medorra 9 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589707	4774945
Medorra 10 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589794	4774899
Medorra 11 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo con cámara	589801	4774857
Medorra 12 do Cotarro	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	589920	4775050
Mámoa de Monte de Ouzas	As Negradas	As Negradas (San Vicente)	Túmulo/Mámoa	586950	4774605
Cruceiro da Raposeira	Santa Locaia de Parga	Santa Locaia de Parga (Santa Locaia)	Cruceiro	595774	4777809

5. ANEXO FOTOGRÁFICO

Tramo: Ponte de Saa -
A Castineira

CNCA804002.JPG

CNCA804003.JPG

CNCA804004.JPG

CNCA804005.JPG

CNCA804006.JPG

CNCA804007.JPG

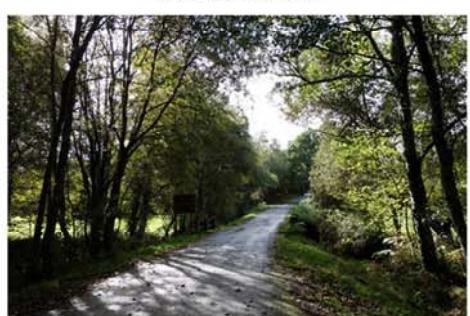
CNCA804008.JPG

CNCA804009.JPG

CNCA804010.JPG

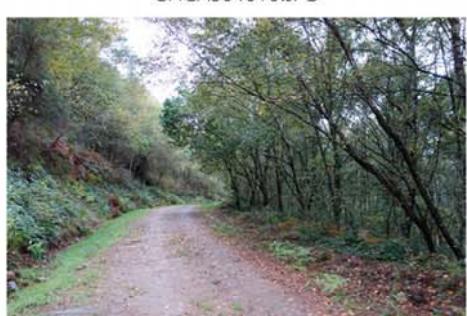
CNCA804011.JPG

CNCA805001.JPG

CNCA805002.JPG

CNCA805003.JPG

CNCA805004.JPG

CNCA806001.JPG

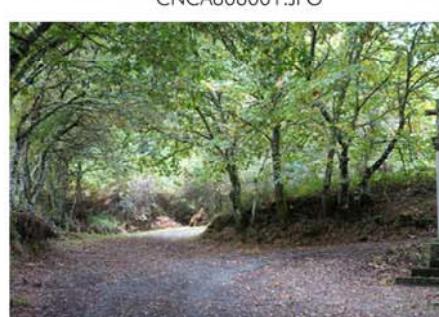
CNCA806002.JPG

CNCA807001.JPG

CNCA807002.JPG

CNCA807003.JPG

CNCA807004.JPG

CNCA807005.JPG

CNCA807006.JPG

CNCA807007.JPG

CNCA807008.JPG

CNCA807009.JPG

CNCA807010.JPG

CNCA807011.JPG

CNCA807012.JPG

CNCA807013.JPG

CNCA807014.JPG

CNCA807015.JPG

CNCA807016.JPG

CNCA807017.JPG

CNCA807018.JPG

CNCA807019.JPG

CNCA807020.JPG

CNCA807021.JPG

CNCA807022.JPG

CNCA807023.JPG

CNCA807024.JPG

CNCA807025.JPG

CNCA807026.JPG

CNCA808001.JPG

CNCA808002.JPG

CNCA808003.JPG

CNCA808004.JPG

CNCA808005.JPG

CNCA808006.JPG

CNCA808007.JPG

CNCA809001.JPG

CNCA809002.JPG

CNCA809003.JPG

CNCA810001.JPG

CNCA810002.JPG

CNCA810003.JPG

CNCA810004.JPG

CNCA810005.JPG

CNCA811001.JPG

CNCA811002.JPG

CNCA812001.JPG

CNCA812002.JPG

CNCA812003.JPG

CNCA812004.JPG

CNCA812005.JPG

CNCA812006.JPG

CNCA812007.JPG

CNCA812008.JPG

CNCA812009.JPG

CNCA812010.JPG

CNCA812011.JPG

CNCA812012.JPG

CNCA812013.JPG

CNCA812014.JPG

CNCA812015.JPG

CNCA813001.JPG

CNCA813002.JPG

CNCA814001.JPG

CNCA814002.JPG

CNCA814003.JPG

CNCA815001.JPG

CNCA815002.JPG

CNCA815003.JPG

CNCA815004.JPG

CNCA815005.JPG

CNCA815006.JPG

CNCA815007.JPG

CNCA815008.JPG

CNCA815009.JPG

CNCA815010.JPG

CNCA815011.JPG

CNCA815012.JPG

CNCA815013.JPG

CNCA815014.JPG

CNCA815015.JPG

CNCA815016.JPG

CNCA815017.JPG

CNCA815018.JPG

CNCA815019.JPG

CNCA815020.JPG

CNCA815021.JPG

CNCA815022.JPG

CNCA815023.JPG

CNCA815024.JPG

CNCA815025.JPG

CNCA815026.JPG

CNCA815027.JPG

CNCA815028.JPG

CNCA815029.JPG

CNCA815030.JPG

CNCA815031.JPG

CNCA815032.JPG

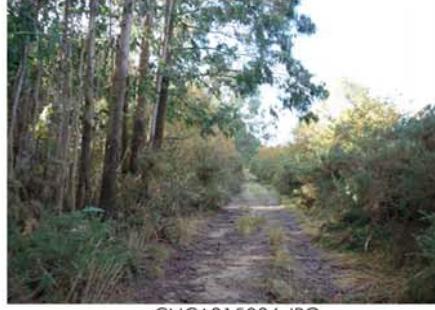
CNCA815033.JPG

CNCA815034.JPG

CNCA815035.JPG

CNCA815036.JPG

CNCA815037.JPG

CNCA815038.JPG

CNCA815039.JPG

CNCA815040.JPG

CNCA815041.JPG

CNCA815042.JPG

CNCA815043.JPG

CNCA815044.JPG

CNCA815045.JPG

CNCA815046.JPG

CNCA815047.JPG

CNCA815048.JPG

CNCA815049.JPG

CNCA815050.JPG

CNCA815051.JPG

CNCA816001.JPG

CNCA816002.JPG

CNCA816003.JPG

CNCA816004.JPG

CNCA816005.JPG

CNCA817001.JPG

CNCA817002.JPG

CNCA817003.JPG

CNCA817004.JPG

CNCA817005.JPG

CNCA817006.JPG

CNCA817007.JPG

CNCA817008.JPG

CNCA817009.JPG

CNCA817010.JPG

CNCA817011.JPG

CNCA817012.JPG

CNCA817013.JPG

CNCA817014.JPG

CNCA817015.JPG

CNCA817016.JPG

CNCA817017.JPG

CNCA817018.JPG

CNCA817019.JPG

CNCA817020.JPG

CNCA817021.JPG

CNCA817022.JPG

CNCA817023.JPG

CNCA818001.JPG

CNCA818002.JPG

CNCA819001.JPG

CNCA819002.JPG

CNCA820001.JPG

CNCA820002.JPG

CNCA821001.JPG

CNCA821002.JPG

CNCA821003.JPG

CNCA821004.JPG

CNCA822001.JPG

CNCA822002.JPG

CNCA822003.JPG

CNCA823001.JPG

CNCA823002.JPG

CNCA823003.JPG

CNCA823004.JPG

CNCA823005.JPG

CNCA823006.JPG

CNCA823007.JPG

CNCA823008.JPG

CNCA823009.JPG

Tramo: A Fonte- A Pedraneira

CNCA823010.JPG

CNCA823011.JPG

CNCA823012.JPG

CNCA823013.JPG

CNCA823014.JPG

CNCA823015.JPG

CNCA823016.JPG

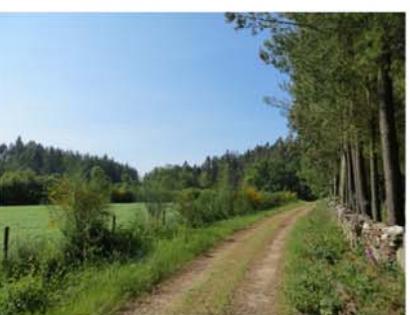
CNCA823017.JPG

CNCA823018.JPG

CNCA823019.JPG

CNCA823020.JPG

CNCA823021.JPG

CNCA823022.JPG

CNCA823023.JPG

CNCA823024.JPG

CNCA823025.JPG

CNCA823026.JPG

CNCA823027.JPG

CNCA823028.JPG

CNCA823029.JPG

CNCA823050.JPG

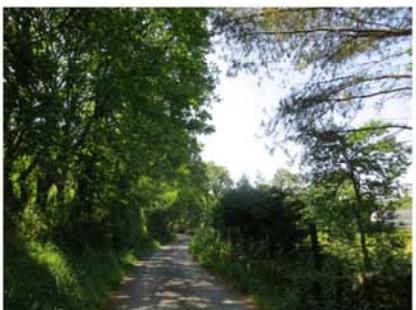
CNCA823051.JPG

CNCA823052.JPG

CNCA823053.JPG

CNCA823054.JPG

CNCA823055.JPG

CNCA823056.JPG

CNCA823057.JPG

CNCA823058.JPG

CNCA823059.JPG

CNCA823060.JPG

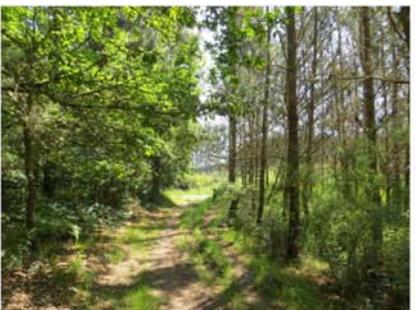
CNCA823061.JPG

CNCA823062.JPG

CNCA823063.JPG

CNCA823064.JPG

CNCA823065.JPG

CNCA823066.JPG

CNCA823067.JPG

CNCA823068.JPG

6. ANEXO PLANOS